

Да беларускага чытача

“Адкуль пайшла Руская зямля?” было адным з першых пытанняў, на якое спрабавалі адказаць старарускія летапісцы. Адказы, якія яны далі тады, працягваюць быць падставаю для нашага разумення не толькі мінулага, але і сучаснасці. Гэтая кніга спрабуе зрабіць крок уперад на гэтым тараваным шматлікімі пакаленнямі летапісцаў шляху і адказаць на сёння не менш важнае пытанне: адкуль пайшла зямля беларуская, украінская і расійская? Гаворка ідзе тут, вядома, не столькі пра зямлю ў нашым сённяшнім разуменні тэрміну, колькі пра народ ды нацыю, а адказ на гэтае апошняе пытанне фармуецца праз рэканструкцыю раннемадэрных ідэнтычнасцей нашых продкаў і папярэднікаў. Фокус на творцах раннемадэрных ідэнтычнасцей і створання імі тэкстах дазваляе разгледзець шэраг уяўленняў і міфаў, якія руйнуюць усталяваныя ў традыцыйнай гістарыяграфіі падзелы на народы і нацыі і дазваляюць даследаваць сярэднявечныя і раннемадэрныя карані мадэрных супольнасцей.

“Рускі Вавілон” стаў аўтаравым адказам на некалькі грамадска-палітычных і гістарыяграфічных выклікаў, якія паўсталі перад акадэмічнаю супольнасцю ў апошнія дзесяцігоддзі. Адным такім выклікам быў развал Савецкага Саюзу і ўзнікненне на яго руінах паўтара дзясятка маладых, але фармальна незалежных дзяржаў. Пытанне заканамернасці ці выпадковасці гэтага працэсу часта ўпіраецца ў неабходнасць вырашэння спадарожнага пытання пра вытокі нацыянальнай свядомасці нацый, якія ўзяліся за пабудову ўласных дзяржаў. Асабліва важным, а таксама складаным, было і застаецца пытанне вытокаў усходнеславянскіх ідэнтычнасцей, паколькі акурат ад носьбітаў гэтых ідэнтычнасцей залежаў выбар паміж далейшым існаваннем і падзелам савецкай супердзяржавы. Ад далейшага развіцця гэтых ідэнтычнасцей залежыць і будзе залежаць будучыня Усходняй Еўропы і кантыненту ў цэлым. Іншым выклікам стала дамінантная ў другой палове XX стагоддзя ідэя пра тое, што мадэрныя нацыі ёсць прадуктам грамадскага развіцця апошніх двух стагоддзяў, а іхная даўняя гісторыя ёсць адносна адвольнаю прыдумкаю будаўнікоў гэтых нацый.

Абгрунтаваны адказ на пастаўленае часам пытанне запатрабавала б працы ў першую чаргу сінтэтычнай сваім характарам. Але не зважаючы на вялікую колькасць і якасць адпаведнай літаратуры, мне хутка стала зразумела, што сінтэзаваць было яшчэ зарана — базавыя даследаванні па шмат якіх пытаннях яшчэ проста не пачаліся. Я спрабаваў выйсці з гэтай няпростай сітуацыі, пакладаючыся як мага болей на працэтанне і аналіз тэкстаў і іх палітычную, грамадскую і культурную кантэкстуалізацыю. Пакрыць амаль тысячу гадоў гісторыі Усходняй Еўропы такім чынам выявілася справаю нялёгкаю. Не ўсе заяўленыя тэмы і вылучаныя перыяды разгледжаныя ў кнізе аднолькава дэталёва — гэта залежала часта ад характару пастаўленых пытанняў і простага наяўнасці крыніц. Не ўсе тры будучыя нацыі атрымалі роўнае асвятленне. Фармаванне і трансфармацыя беларускіх ідэнтычнасцей, напрыклад, разгледжаны нашым дакладней да сярэдзіны XVII стагоддзя, чым пасля. Акурат у той час галоўным новым элементам у тварэнні усходнеславянскіх ідэнтычнасцей становіцца Гетманшчына і спрычынены ёю раскол супольнай рускай (украінска-беларускай) прасторы — тэмы, якія атрымалі асабліва дэталёвае асвятленне ў кнізе.

Я разглядаў і працягваю разглядаць “Рускі Вавілон” у першую чаргу як уступ да дыскусіі, заахвочванне іншых аўтараў — гісторыкаў, літаратуразнаўцаў, лінгвістаў, географіў, этнографіў і шмат каго іншых — узяць удзел у супольным пошуку. Перакананы, што з перакладам кніжкі на беларускую мову патэнцыйны лік удзельнікаў

гэтай дыскусіі і пошуку значна пашырыцца. Я хацеў бы скарыстацца гэтай нагодаю, каб падзякаваць усім асобам і інстытутам, якія зрабілі з'яўленне беларускага выдання кнігі магчымым. Асабліва хацелася б адзначыць выдавецтва Кембрыджскага ўніверсітэту — першага выдаўца кнігі — якое бясплатна перадало свае выдавецкія правы беларускім выдаўцам. Словы найбольшай падзякі належацца таксама ініцыятарам і выканаўцам перакладу і выдання гэтай кнігі па-беларуску за працу, укладзеную ў гэты нялёгкі праект.

Сяргій Плахій
Кембрыдж, Масачусэтс